

CEREMONIJA (373) sb f

ceremonija (310), **cerymonija** (63); ceremonija *SeklWyzn* (3), *KromRozm I* (3), *GroicPorz* (10), *OrzRozm* (2), *GórnDworz*, *RejPosWiecz*², *KuczKat* (3), *WujJud* (10), *BudBib* (3), *StryjWjaz*, *KarnNap*, *ModrzBaz* (5), *SkarŻyw* (7), *StryjKron* (15), *CzechEp* (9), *CzechEpPORz* (2), *NiemObr* (6), *ReszPrz* (3), *ReszHoz*, *ActReg* (3), *KochAp* (2), *OrzJan* (2), *LatHar* (9), *WujNT* (51), *SarnStat* (5), *PowodPr*, *KlonWor*; cerymonija *PatKaz II*, *SeklKat*, *LubPs* (2), *KrowObr* (5), *OrzList*, *BielKron* (5), *GrzegRóżn*, *HistLan* (2), *RejZwierc* (2); ceremonija : cerymonija *MurzNT* (7: 2), *Leop* (1 : 6), *BibRadz* (7 : 10), *Mącz* (6 : 6), *RejPos* (4 : 4), *BiałKat* (3 : 2), *CzechRozm* (15 : 1), *SkarJedn* (11 : 8), *SkarKaz* (3 : 3), *SkarKazSej* (1 : 1).

ce- (368), cae- (3), cę- (2).

Oba e oraz o jasne, a pochylone.

sg *N* ceremoniją (9). ◇ *D* ceremonij(ej) (3). ◇ *A* ceremoniją (3) ◇ *I* ceremoniją (6). ◇ *L* ceremonij(ej)(3). ◇ *pl N* ceremonije (88); -e (7), -(e) (81). ◇ *G* ceremonij (73), ceremonijej (8); -ej *MurzNT* (3), *Mącz* (4); -ij : -ej *Leop* (2:1); ~ -ej (3), -(ej) (5). ◇ *D* ceremonijám (8) *Leop*, *BibRadz* (2), *RejPos*, *WujJud*, *SkarJedn* (2), *WujNT*, ceremonijóm (1) *BiałKat*. ◇ *A* ceremonije (75); -e (4), -é (3), -(e) (64); -e *OrzJan* (2), *KochFr*; -é : -e *Murz NT* (3 : 1). ◇ *I* ceremonijami (39); -ami (36), -ámi (2), -(a)mi (1); -ámi *BibRadz*; -ami : -ámi *ModrzBaz* (1 : 1). ◇ *L* ceremonijach (41); -ach (22), -ách (19); -ach *KromRozm I*, *SeklWyzn*, *BibRadz* (3), *BiałKat*, *StryjKron* (3), *CzechEp*, *LatHar* (2), *WujNT* (4); -ách *BielKron*, *StryjWjaz*; -ach : -ách *WujJud* (5 : 16), *SkarJedn* (1 : 1). ◇ sg *a. pl G* ceremonij (13), ceremonij(ej) (3) *CzechEp*, *ActReg*, *PowodPr*; skrót: ceremoni (1).

Sł stp brak, Cn notuje, XVI – XVII(XVIII) – XVIII w.

1. Uroczysty akt, obrzęd przebiegający według ustalonego tradycyjnie rytuału; cerimonia *Cn* (373) :

a. W życiu religijnym (342) :

α. Obrzędy wyznań chrześcijańskich (235) : wnyektorem kroleŧthwye albo kfyáŧthwye oboye ůzwyczają poczázcyte tey myley pany O ůzwylkyemy cerymonyamy *PatKaz II* 84; *KromRozm I* G4; Fałŧzywi prorocy przéciz Ceremonie wkoŧciele mnożą choc prawą chfále pańską wyrzucili *MurzNT* 111 *marg*, 56 *marg*, 73v; Cerymonie wálze wypifŧę/ ktore tám ná ten tzás ůpráwuieicie/ kiedy Koŧcioły [...] poŧwiácaacie. *KrowObr* 100v, 242; *OrzList* d2v; *BibRadz* I *2v, II 141b *marg*; kapłani ůpiewáli exekwie/ y inne Cerymonie czynili/ iáko w Rzymŧkich koŧcielech bywa. *BielKron* 222, 214, 228v; *Mącz* 118d; nie tylko proŧtemi ůlowy/ ále niemálemi ceremoniami wzywáć raczył napráwy członkow onych. *RejPos* 206, 348v; Przypátrrze ůye y Cerymonióm/ y modlitwóm [...]: ktore czynióno przy vmártych. *BiałKat* 358v, 246, 266 [2 r.], 361; Ták iz ciáło z wielkimi cerimonijámi/ Prowádzono do grobu y s procesŧyiami. *HistLan* E4v, E4v; *KuczKat* 294; Iedno ůie trzebá ůtrzedz/ ábyŧcie Ceremoniami nie zwáli rzeczy gruntownych. *WujJud* 14v; iedni Mízá záchowuią y niemal wŧyŧtkie Ceremonie przy niey *WujJud* 140v; kiedy ludŧie tyŧiáćami [k]rzcżono/ trudno tám Ceremoniy wzywáć byŧo. *WujJud* 167v; Nie tylko Krzyżmo/ ále y inŧze Ceremonie/ Soli/ ůliny vbiorow/ [...] záwŧze w Koŧciele wczúiwie byŧy záchowáne *WujJud* 168; trzebá nam Ceremoniy/ trzebá pozwirzchnich znákow/ ku wzbudzániu naboženŧwá náŧzego. *WujJud* 205v, 14v [2 r.], 26, 42, 132v, 140 (53); *WujJudConf* 14v, 140v, 147, 206, 207 [2 r.], 207v [2 r.], 244; *KarnNap* F2; Iz Pápiez lámym

Słowiánom dopuścił Ceremonie íprawowác ięzykiem iych wláwnym *BudBib* b4v *marg*; Íż dzieli ná rzeczy ku nabożeństwu należące/ ktore Ceremoniámi zowá/ ktore w íobie máią opifánia/ ílúžby Božey oney zwierzchowney *CzechRozm* 97v, 96v, 210v; *ModrzBaz* 11v, 80v, 96; nie liczą íię rzeczy te/ ktore ku Cerymoniam/ to íeít/ ku temu ná czym Wiárá nie należy/ ílúžá *SkarJedn* 348, 39, 227, 234, 239, 250 (10); A íáko zá wálem/ zamek mocnie ítoi: ták zá temi Ceremoniámi/ ktore íá íáko wáły/ krzepczy íię y vmocniá wiárá náízá. *SkarŻyw* 114, 538; ná Concilium w Florenciey [...] stáíá íię íedność vżywánia Ceremoniy w Kościele Rzymłkim y Greckim *StryjKron* 587, 135, 707; wízytki wymyíły/ kuglárfłwá/ zabobony/ ceremonie/ ízáíáwiíły/ [...] máią być licowáne y z gromády wiernych wywoíywáne *CzechEp* 108, 13, 131, 192, 333, 410; *CzechEpPORz* **4v; *NiemObr* 179; PO co wy Haereticy w kościele bywácie? Kiedy ceremonie zá ímiéché íobie mácie. *KochFr* 103; Ceremonije w tym tylko íáwym kościele Božym íá/ nam ku pozyfkániu íáiki Božey vzyteczne. *ReszPrz* 24, 24, 73; *ReszHoz* 116; Ze VKrolewny íey Mi Luterskie kazanie y Saskie Ceremonie bywaiá *ActReg* 169, 149; *KochAp* 12; ále ten Pan/ którégó wiárę/ caeremoniae/ y obchody brónííł/ ítáwi íie zá íię *OrzJan* 106, 99; *LatHar* 77 [2 r.], 78, 81 [2 r.]; Nie tylko przez íłowá [...] / ále też przez ceremonię [...] Pan Bog cudá czyni. *WujNT* 152; Nigdy otworzyściey Pan nie mowił/ [...] íáko tu o tey ceremoniey nog vmywánia. *WujNT* 361; íż to vmywánie nog nie íeít áni żadnym Sákrámentem/ áni ceremoniá íáką potrzebná. *WujNT* 362, *przedm* 22, s. 39, 89, 135, 152 (17); *SkarKaz* 311a; Co Apoštoł rzekł okoío rzeczy wolnych y wiáry nie dzielácych/ íáko íá cerymonie. *SkarKazSej* 684a.

Wyrażenia: »chrześcijańskie ceremonije« (1): Ceremoniy Żydowłkich vzywác niechćieli/ ále ná to mieśce Chrześciánłkie Ceremonie ítánowali. *WujJud* 205v.

»ceremonije greckie« [szyk 3 : 3] (6): A ííż íię o Cerymonie y obrządki Greckie bać nie trzebá/ wtey Vniey. *SkarJedn* 368; Greckich Ceremoniy kościoł Rzymłki nie gáni *SkarJedn* D5, [A*2], 239, 385; *StryjKron* 215.

»ceremonije kościelne« (23): *SeklWyzn* e3 [2 r.]; *KromRozm I Ov*, K2; *KrowObr* 108; *Mącz* 105b; A ták nie rownaycie Ceremoniy świętych kościelnych [!] z żydowłkami, *WujJud* 147v; Ceremonie Kościelne nie íá zabobony. *WujJud* 200v *marg*, B7, 140, 195v, 200v, 205v (11); *WujJudConf* 14v; íedz á nic nieczyíłym nie zow/ co Bog ítworzył/ [...] Wtey mierze zgadzáią íię z Heretykámí/ ktorzy íię z świętých Ceremonij kościelnych nátrząíaiá. *SkarJedn* 239; *NiemObr* 148; *WujNT* 30, 63; *SkarKaz* Ooooo.

»ceremonije krztu, przy krzcie, przy wodzie krztu« (6 : 2 :1): Ceremonie przy wodzie Krztu. *KuczBKat* 145 *marg*; Skąd Ceremonie przy krzcie póíży *WujJud* 168 *marg*, L12v; Był też ípor okoío ceremoniy chrztu *NiemObr* 149; *WujNT* 152 *marg*, 431 [2 r.], Zzzzz3v, Xxxxx4.

»ceremonije łacińskie« [szyk 1 : 1] (2): Grekowie náízemi íię Lácińłkimi Cerymoniámi y obrządókámí brzydzili *SkarJedn* 370; *StryjKron* 135.

»ceremonije mszej, do mszej« (2 : 1): Nákoniec co íię dotycze Ceremoniy Mízey í. ták rozumiey *LatHar* 77, 78; *SkarKaz* Ooooo.

»ceremonije Nowego Zakonu« (2): *MurzNT* 58v *marg*; nie odrzucáć Pan [...] Sákrámentow/ íáwnych modlitw y ceremoniy nowe⁸⁰ zakonu: ále tylko ofiáry y ceremonie ítáregó zakonu. *WujNT* 319;

»ceremonije pogrzebne, pogrzebu« (1 : 1): Iustis exequiarum carere, Procz ceremoniey pogrzebnych być pochowan/ pogrzebióń. *Mącz* 179b; *StrykKron* 762.

»ceremonija (po)zwierzchn(i)a (a. zwierzchna)« [szyk 11 : 8] (19): *GroicPorz* dv; *BibRadz* II 125d *marg*; Yelli kto nie będzie odnowion z wody/ to yeft okrczon zwierzchnią tą ceremonią á fwiatością *Mącz* 144a; *WujJud* 140, 194, 194v; Zależy tedy tá iedność Powfzechna y zgodá Krześciáńkiego ludu rozmáitego/ nie ná pozwierzchnych Ceremoniach álbo obrzędziech kościelnych *WujJudConf* 140; *ModrzBaz* 132; *SkarJedn* 348; *SkarŻyw* 114 [3 r.]; prawdziwi chwalcy/ nie łá zwierzchnymi ceremoniami [...] zniewoleni. *CzechEp* 367, 5, [399]; *CzechEpPORz* **4; *NiemObr* 8; wżytkie żegnánia y poświęcánia bywały/ zá czásow Apoftolńkich/ przez zwierzchnią ceremonią rąk wkładánia *WujNT* 453, 345.

Szeregi: »ceremonije albo dekretały« (1): Y my tego niemowimy/ áby iedność kościoła powfzechnego ná Ceremoniach álbo ná Dekretalech należec miałá *WujJud* 140.

»obrzędy (a. obrządki) a (a(1)bo, i) ceremonije« [szyk 11 : 7] (18): Nic ná tym yelli kto w pyątek álbo w nyedzyelę polci [...] álbo iż inych ceremoniy á obrzędow końcyelnych nye dżyerzy. *KromRozm I Ov*, K2; *RejPosWiecz*² 94v; *KuczbKat* 295; *WujJudConf* 140, 140v, 162v, 206v; *ModrzBaz* 132; Zwierzchnym Cerymoniam y obrządkom więcey dufaią niżli trzebá. *SkarJedn* 348, 368, 370, [A*2]; *SkarŻyw* 114; *LatHar* 57, 78; *WujNT* 63, 471.

»ceremonije i porządek« (4): *WujJud* B7, 205v; Wżákże roznice w Ceremoniach y w porządku/ iáko záwżze wedle mieścá y czáfu ácz rozne bywały *WujJudConf* 14v; *SkarKaz* 157a.

»ceremonije i sakramenty« [szyk 1 : 1] (2): w kościele śwym świętym vżywa rozmáitych ceremoniy y Sákrámentow pozwierzchnych *WujNT* 345, 835.

»cerymonije i (albo) ustawy« (3): O Ceremoniach albo vftawach kościelnych *SeklWyzn* e3, e3, g4v.

»cerymonije, (i) znaki« [szyk 2 : 1] (3): kościół wáż Rzymłki [...] rozlitzne znáki y Cerymonie ludziom ná otzy vftawitwnie kładzie *KrowObr* 108, 108, 109.

»zwyczaje albo (i) ceremonije« [szyk 2 : 1] (3): Też zwykłe á przyięte Kościoła Powfzechnego zwyczáie álbo Ceremonie [...] przyjmuię i przypuľzczám. *WujJud* 26; *WujJudConf* 168, 177v.

β. *Obrzędy, przepisy, ustawy religijne wyznania mojżeszowego* (98) : *MurzNT* 56 [2 r.], 58v; *LubPs* N2v; *Leop Num* 1/50, *Ez* 48/11; Cerymonie około krowy płowey. *BibRadz Num* 19 *arg*, I 3a *marg*, 44a *żp*, 63d *marg*, 241a *marg*, 383d *marg*; *BielKron* 39; Iudaismus, Zidowski zakon y záchowanie ceremoniey. *Mącz* 176b; Táke też potym zginęły y ony mázidlá/ y ony kádzidlá/ y ony dymy/ y ony wżytki cerymonie vftaw onych zakonnych *RejPos* 348, 47, 169v, 214v; *WujJud* 128v, 198v; *BudBib* b2v; A iż Szábát y ceremonie inŹe/ były zwierzchnym tylko podobieńftwem rzeczy przyŹlych *CzechRozm* 71v; iżby on zakon Moyżefzow/ ze wżytkimi Źwoimi ceremoniami/ káźniami/ zwyczáyami y vftawami/ záwždy/ [...] ítác miał *CzechRozm* 91, 72, 78, 79v [2 r.], 101; *SkarŻyw* 3; iáko też y Moyżefz/ on lud gruby/ [...] ceremoniami po więtfzey częŹci cíeleŹnymi/ w zwiáľku zgody záchowywał *NiemObr* 8; *WujNT* 517; Zakonu ítárego y iego cerymoniy nietrwáloŹ *SkarKaz* Oooo3b; *SkarKazSej* 678b.

Wyrażenia: »ceremonije zakonne, Starego Zakonu, Zakonu Mojżeszowego« [szyk 25 : 4] (20 : 6 : 3): tedy fię oni łczyćili kościołem y Cerymoniami zakonnemi *BibRadz* I 386a *marg*, 303d *marg*,

323d *marg*, II 105c *marg*, *Hebr* 9 *arg*; *RejPos* 44v; A tak nie z vczynekow y Ceremoniy ftárego Zakonu [...] Abráhám był vspráviedliwion *WujJud* 97v, 80, 129, 205v; *WujJudConf* 205v; Izali kiedy Chrifus Pan zákázował vczniom swym/ onych ceremoniy zakonnych/ á miánowicie/ Obrzezánia y Sábbátow *CzechRozm* 234v, 77v, 98v; *NiemObr* 10; nie máią fię áni obrzezowác/ áni infzych ceremoniy zakonu Moyzełzowego záchowác. *WujNT* 462, 319, 486 [2 r.], 487, 517, 534 (13); *SkarKaz* 311a.

»ceremonije zwierzchowne« (2): Gáni prozne vfanie w Zydziech ktore pokládali w kościele y w Ceremoniách zwierzchownych. *BibRadz Is* 66 *arg*, *Is* 1 *arg*.

»ceremonije żydowskie« [szyk 13 : 2] (15): *SeklKat* G; *MurzNT* 56; *GrzegRóżn* F4v; *WujJud* 205v, 206, 207; Bonifacius ofmy Papież według zwyczáiu y Ceremoniy Zydowskich iubileus álbo miłościwe Láto naprzod vftawił obchodzić. *StryjKron* 375; *LatHar* 129; odrzuca náuki y trádicie/ y vftawy y ceremonie ony Zydowskie y Phárizáykie *WujNT* 64; nie mniemiał żeby to záchowanie ceremoniy Zydowskich w brákowániiu potraw/ y w swiát obchodzeniu/ miáło być ku zbáwieniu potrzebne. *WujNT* 570, 570 [2 r.], 649, 697, Xxxxx4.

Szeregi: »cerymonije i obchody« (1): Bog odrzuca Cerimonie y obchody zwierzchowne *BibRadz Is* 1 *arg*.

»ceremonije a (i) obrzędy (a. obrządki)« (4): Odwroćcie fię od wállych drog bárzo złych/ á ftrzelźcie Przykazánia y Cerymoniy á obrzędow swiętych moich/ według wállego zakonu *Leop* 4.*Reg* 17/13; *WujJudConf* 206; *SkarŻyw* 3; *LatHar* 129.

»ofiary, (i) ceremonije« [szyk 4 : 2] (6): *BibRadz* I 31, 303 *marg*, *Hebr* 9 *arg*; *RejPos* 10; vczynki zakonu Moyzełzowego/ to ieft ceremonie/ ofiáry/ obrzezánie *WujNT* 656, 319.

»cerymonije albo posługi kościelne« (1): Po tych cerymoniach álbo posługach kościelnych/ rołpuścił ludzi do domu *BielKron* 77v.

»(ni) ceremonije, (i, ni) sądy (a. prawa sądowe)« (7): Bochmy rołkazánia twego iuz nie ftrzegli/ Ni twych cerymoniy/ ni fádow twych pánie *LubPs* hh3; *WujJud* 78; Ale ty zołtań tu łemną/ á powim ci wállyftkie przykazánia moię/ y Cerimonie/ y práwá fádowe *Leop Deut* 5/31, 11/32, 2.*Esdr* 1/7; *CzechRozm* 96v [2 r.].

»ceremonija abo zwierzchowna służba« (1): żydowski fábát [...] z tey ftrony ile był ceremonią/ ábo zwierzchowną służbą Bożą/ nie w fámym proznowániiu należał. *CzechRozm* 72.

»zwierzchne uczynki i ceremonije« (1): iż nie vfáli w Chriftušie/ [...] ále w zwierzchnych vczynkách y ceremoniách zakonnych. *WujNT* 557.

»ustawy a ceremonije« (2): Ewányelia [...]/ ktora nápił Máttheufz [...] Przeciwno vftawam á ceremoniam zakonnym *RejPos* 44v; *WujNT* 64.

»zakon i ceremonije« (4): *MurzNT* 56; *Leop* 2.*Par* 31/21; Nie przetoć Cerimonie w Kościele/ áby nimi Kościół miał być zátrzyman [...] (co wláfnie Zakonowi y Ceremoniam iego przyftało) *WujJud* 206v; *PowodPr* 3.

γ. *Obrzędy i uroczystości religijne ludów pogańskich; fornacalia, mysteria Mącz* (9) : Cerimonie pogańskie przy łufzeniu żytá. *Mącz* 134c, 120d; mátká wedle onego fthárego zwyczáiu pogańkiego była káplánem/ [...] gdy ná iákis fełt miáła iść przed miáłto do kościoła łpráwować ony cerimonie fwoie/ łynowie iey próšili *RejZwierc* 169.

Szeregi: »cerymonije albo (a, i) obchody« [szyk 3 : 1] (4): *Mysteria, Táyemne ofiáry/ cerimonie/ álbo obchody/ też obrzędy kościelne. Mącz 240b, 118d, 366d; Bo niekatory oćiec ćiefzko żálniąć fyná prętko z światá zelzłego/ Ípráwiwłzy obras/ [...] iáko Bogá vcźcił: [...] obchody y ceremonie mu połtánowił. BudBib Sap 14/15.*

»ceremonije a (też, i) obrzędy« (4): *Luty/ też tego Miefiąćá tákowe Ceremonie á obrzędy s ogniem bywały. Mącz 120c, 240b, 366d; Ceremonie y obrzędy rozmáite około chwalenia rozmáitych Bogow wymyflili. StryjKron 145.*

»ustawy i cerymonije« (1): *Fastorum libri. Xięgi wólzélákich wftaw y Cerymoniey á obchodów rocznych, Mącz 118d.*

b. *W życiu świeckim; ceremonia Modrz (27) : iáko Sądy gáią/ co ná ktorych łądzą/ z iákimi Ceremoniámi/ y ktorych czálów Sądy Ípráwowáne być máią. GroicPorz C; Tá Ceremonia około zdawánia Imienia wziętá ielth s Ítárádawnego zwyczáiu GroicPorz 13v, g3, 12v, 14, z3, z3v; Mancipatio, Záprzedánie/ Wzdánie pod témi ceremoniámi/ yáko wysłzłzey rzeczono. Mącz 206b; StryjWjaz C4; Rycerfka dołtoyność bywa nábywána/ częścią zasługami przeciw Rzeczypołpolitey/ częścią też pewnemi ceremonijámi ModrzBaz 76; podnófilo go z Ítárodawnó zwykłymi Ceremoniámi ná Zamku Wilenskim S. Stániłáwá/ w Czapkę Xiążęcą Perłámi y Kámieñmi drogimi ofłádzoną StryjKron 667; Iwan Wáfilewic [...] Wnuká fwego Dimitrá/ [...] náznáczył/ y zwykłymi Ceremoniámi podniósł/ po Ímierci swoiey być wielkim Xiędzem Mołkiewłkim StryjKron 692; Był potym pogrzeb odpráwowan z wielką á Krolewłką Pompą/ z Chorągwiámi zbroynych Chorągów/ [...] z infzymi Ceremoniámi/ iáko ielst obyczay w Polłzce Krolow chowác. StryjKron 762, 136, 662, 727 [2 r.]; że Woźnowie obyczayni pozwu ziemłkiego nie oddáią w ręce Ízláchćicowi lámému, zwłásczá ośiádlému: gdyż to ielst ceremonia kiedy pozywáią nieośiádlého SarnStat 1283, 9, 890, 1226; V Rzymian [...] Byli tám Foeciales [...], Co im niegdy zlecáno przymierza y boie/ Krwáwe Ceremonie/ woyny y pokoie. KlonWor 30.*

Wyrażenia: »dworskie ceremonije« (1): *iz vřząd Mářłzáłká Koronného [...] ma byđz Íprawcá y Miłtřzem wřzyftkich Dworskich cęremoniy: to ielst/ zwyczáiów y Dworzan. SarnStat 310.*

»ceremonija koronacyjej« (2): *Ceremonia Koronácyey/ Náuczy KROLá czym on ielst/ y co theż powinien. OrzRozm F2v marg, F2v.*

»ceremonije sądowe, sądu« (1 : 1): *łácwie pozna y náuczy łye/ iákim Połtępkim y z iákimi Ceremoniámi Sądownymi [...] Ínádnie połłużyć y doydź fwego może GroicPorz A4, i4.*

2. *Konwencjonalne okazywanie uszanowania, grzeczności (4) : ma drugi w łobie bełpieczeńłthwo iákies łczyre/ á otworzyłte/ nie pátrząc bárzo ná ceremonie/ y powiedáią [...]/ izelmy my Polaczy Fráncuzom w tym/ ábo oni nam/ bárzo podobni GórnDworz Lv; Przyedzie gość/ iuż go w wietłzey cerimoniey chowác muśi bo iuż muśi być wino [...] y kálzá ryżowa [...]/ bo łie iuż ięćmieñ dla pániey nie godzi. RejZwierc 31; tylko wždy Cursum comunem aby wždy dla Ceremoniey sobiesmy powinni. ActReg 167; KochAp 8.*

Synonimy: **1.a.** *chwała, obchod, obrząd; b.* *obrząd, prawo, ustawa; 2.* *uprzejmość.*